

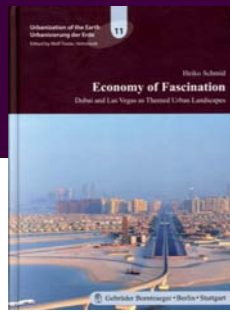
pas verschenen

Schmid, H. *Economy of Fascination. Dubai and Las Vegas as Themed Urban Landscapes*. Gebrüder Borntraeger, 274 p., € 34,90 (gebonden), bestellen via orders@schweizerbart.de. In 1960 telde Las Vegas 65 duizend inwoners, vijftig jaar later zijn dat er meer dan twee miljoen. En het aantal toeristen is nog veel imponender: sinds 2000 zijn het er elk jaar meer dan 35 miljoen, het dubbele aantal van 1989.

Een andere woestijnstad, Dubai, maakte een vergelijkbare explosieve groei door. Tussen 1995 en 2008 vervijfvoudigde het aantal bezoekers tot bijna 8 miljoen. Het aantal reiziger dat aankwam op Dubai International Airport steeg in de zelfde periode van 7 naar 35 miljoen.

De Duitse geograaf Heiko Schmid brengt deze ontwikkelingen en de gangmakers ervan gedetailleerd in beeld in *Economy of Fascination*. Hij bezocht beide steden herhaaldelijk en sprak er met vele tientallen sleutelfiguren. Ook liet hij studenten honderden straatenuêtes afnemen, maar daarvan vind je weinig terug in het boek. Dat geldt ook voor de theorieën die Schmid in een lang en loodzwaar hoofdstuk over (stedelijke) semiotiek behandelt. De empirische hoofdstukken zijn heel goed te begrijpen zonder alle theoretische reflecties. Een boek voor wie meer wil weten van Las Vegas en/of Dubai dan wat een reisgids te bieden heeft.

Renes, H. *Op zoek naar de geschiedenis van het landschap. Handleiding voor onderzoek naar onze historische omgeving*. Verloren, 144 p., € 14. Haaks op de Waaldijk bij Nijmegen ligt een straatdorp: Slijk-Ewijk. Op het eerste oog volkomen oninteressant, zelfs voor de historisch-geografen Hans Renes en Jelle Vervloet, die er midden jaren 80 langs reden en op zoek waren naar een geschikte locatie voor veldwerk. Maar thuisgekomen raadpleegden ze toch de archieven en reconstrueerden de geschiedenis van dit alledaagse dorp, een geschiedenis die begon met een boerderij in de 13e eeuw.

Met dit voorbeeld opent Renes zijn nieuwste boek, dat 'een gids wil zijn bij het uitvoeren van onderzoek naar de geschiedenis van het landschap'. Het verschijnt als deel 6 van de reeks *Op zoek naar...*, waarin eerder handleidingen werden uitgegeven voor onder meer het doen van historisch huizenonderzoek en biografisch onderzoek. Renes mengt in zijn boek een beschrijving van hoe landschappen en steden zich hebben ontwikkeld, met overzichten van literatuur die verscheen over hun geschiedenis. Het kernhoofdstuk gaat over bronnen en methoden van historisch landschapsonderzoek. Hoe gebruik je oude kaarten, wat vertellen plaats- en veldnamen (toponiemen)? Een handzaam hulpmiddel, met veel aardige voorbeelden.

Olden, H. *Uit voorraad leverbaar. De overgewaardeerde rol van bouwrijpe grond als vestigingsfactor bij de planning van bedrijventerreinen*. Proefschrift Universiteit Utrecht, 275 p., integraal beschikbaar op igitur-archive.library.uu.nl

Zijn afstudeerscriptie economische geografie in 1978 ging al over bedrijfsterrainen en sindsdien heeft Han Olden zich daar vrijwel onafgebroken mee beziggehouden. In zijn dissertatie *Uit voorraad leverbaar* zit dertig jaar praktijkervaring verwerkt. Hij laat zien dat er sinds 1990 in Nederland een overaanbod bestaat van bouwrijpe grond voor bedrijfsgebouwen, ondanks alle verhalen over krapte. Ook voor de komende tien jaar wordt ten onrechte uitgegaan van een tekort. Olden spreekt ronduit van 'een overheidsfalen op alle bestuursniveaus'. De nationale overheid bood en biedt lagere overheden te veel ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, de provincies voeren onvoldoende regie en corrigeren gemeenten niet, terwijl gemeenten tekort schieten omdat ze opereren vanuit de gedachte dat zij elkaars concurrenten zijn op de markt voor bedrijventerreinen en zij met bouwrijpe grond de lokale economie kunnen aanjagen. Maar bouwrijpe grond is geen vestigings-

factor voor bedrijven van elders; op nieuwe terreinen komen overwegend bedrijven uit de directe omgeving. Olden ontwerpt ook een alternatief. De huidige regionaal-economische benadering moet plaatsmaken voor een vastgoedbenadering die wel aandacht heeft voor de relatie tussen nieuwe en bestaande bedrijventerreinen en voor de herstructureringsopgave van verouderde terreinen.

Bijnassé, A. (red.). *Kind aan de ketting. Opgroeien in slavernij toen en nu*. KIT Publishers, 215 p., € 26,50 (gebonden). Mooi verzorgde uitgave over slavenkinderen in de geschiedenis van Suriname en de Nederlandse Antillen. Ook aandacht voor hedendaagse vormen van kinderslavernij. Programmamaker Teun van der Keuken beweert dat er in Ghana en de Ivoorkust op grote schaal kindslaven worden ingezet op cacao-plantages – reden voor hem om samen met Max Havelaar een 'slaafvrije' chocoladereep op de markt te brengen. Voor zijn bewering blijkt gelukkig weinig empirisch bewijs. Veel zorgelijker is de situatie in Zuid-Azië waar miljoenen kinderen gedwongen zijn te werken om de schulden van hun ouders af te betalen. De wrangste vorm van (schuld) gebonden arbeid is wanneer kinderen moeten werken vanwege schulden die ze hebben 'overgenomen' van inmiddels overleden familieleden.

Hospers, G.J. & P. Timmerman. *Het Ruhrgebied voor romantici*. Uitgeverij Smit van 1876, 128 p., € 17,50 (gebonden). Zie ook de Ledenservice op pag. 63. In dertig stukjes van elk vijfhonderd woorden en ruim honderd foto's biedt *Het Ruhrgebied voor romantici* een portret in mozaïeksteentjes van een regio die voor Nederlanders vanaf de grens in een uur bereikbaar is, maar weinig wordt bezocht. Hospers en Timmerman besteden aandacht aan structurele ontwikkelingen zoals demografische krimp en de overgang naar een diensteneconomie, maar ze zijn op hun best wanneer ze het dagelijks leven van

de Ruhr's schetsen: de *Trinkhallen* (of *Buden*: kiosken met een assortiment van bier tot tijdschriften), de *Schrebergärtchen* (volkstuintjes), de *Gelsenkirchener Barock* (de barokke jaren 30-kasten die in elke woonkeuken prijken), de *Currywurst* en de mentaliteit: zo Beiers als de keurige politicommissaris Derrick is, zo Ruhrgebied-achtig is zijn volkse Tatort-collega Schimanski.

Oskam, A. e.a. (red.). *EU policy for agriculture, food and rural areas*. Wageningen Academic Publishers, 448 p., € 40, ex btw en verzendkosten.

Gedetailleerd overzicht van het EU-beleid inzake voedsel, landbouw en rurale gebieden. Een inhoudsopgave staat op www.wageningenacademic.com/eupolicy

Hoorn, A. van e.a. *Quickscan energie en ruimte. Raakvlakken tussen energiebeleid en ruimtelijke ordening*. Planbureau voor de Leefomgeving, 65 p., downloaden via www.pbl.nl. Deze beleidsstudie inventariseert de raakvlakken tussen energiematregelen en ruimtelijke ordening, om knelpunten en kansen vast te stellen voor het halen van de energiedoelen in 2020.

Kruyt, S. *De onzichtbaarheid voorbij. De collectieve rechten van de inheemse volkeren in Peru en Bolivia*. Chakana, 90 p., € 8 en verzendkosten.

Suzanne Kruyt belicht de mensenrechtensituatie van de inheemse volkeren van Bolivia en Peru. Na eeuwen onderdrukking is een proces van emancipatie begonnen. Bolivia heeft sinds 2006 een president van Aymara afkomst, maar in Peru worden de rechten van inheemse gemeenschappen nog altijd stelselmatig geschonden. In de publicatiereeks *Chakana – een brug naar de Andes* verscheen ook *Het multiculturele Bolivia* van Evo Morales. Hierin beschrijven Ton Salman en Koen de Munter hoe de pluriforme Boliviaanse bevolking een nieuwe invulling geeft aan burgerschap en politieke participatie.

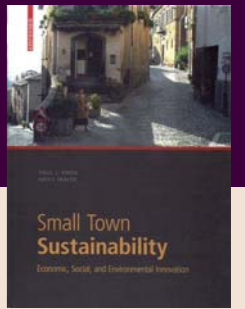
Nederlandse Geografische Studies

Doucet, B. *Rich cities with poor people. Waterfront regeneration in the Netherlands and Scotland*. NGS 391, 205 p., € 25. KNAG/Fac. Geowetenschappen, Utrecht. Veel steden switchen van een industriële naar een diensteneconomie. Om die transformatie te vergemakkelijken werken ze graag met *flagship* projecten: spectaculaire stedenbouwkundige vormen. Maar wie hebben eigenlijk baat bij deze projecten? Brian Doucet zocht het uit voor de Kop van Zuid in Rotterdam, Glasgow Harbour in Glasgow en nam in zijn onderzoek ook de Edinburgse wijk Leith mee. Veel bewoners blijken verrassend ingenomen te zijn met deze projecten, ook als ze tot de armen behoren en wellicht te maken krijgen met *gentrification* van hun buurt.

Pape, L. *Predictability of nearshore sandbar behavior*. NGS 392, 157 p., € 17,50. KNAG/Fac. Geowetenschappen, Utrecht. Utrechtse fysisch-geografen hebben een lange reeks dissertaties afgeleverd over het gedrag van zandbanken. Leo Pape buigt zich over de voorspelbaarheid van de kustdwarde locatie van banken langs de kust van Australië, Japan en Nederland. 'Kustdwars' verwijst naar de loodrechte afstand tussen de top van de zandbank en een vast punt op de wal. Die afstand kan groter worden (de zandbank verplaatst zich zeewaarts) maar ook kleiner (de bank kruipt naar het land toe). Banken zoeken naar een evenwichtslocatie waar de naar zee en de naar land gerichte zandtransporten in balans zijn.

Huijstee, M. van. *Business and NGOs in interaction. A quest for corporate social responsibility*. 176 p. NGS 393. € 24. KNAG/Copernicus Institute, Utrecht. Meer en meer werken grote bedrijven met non-gouvernementele organisaties samen om maatschappelijk verantwoord te kunnen ondernemen. Lukt dat een beetje, bijvoorbeeld tussen de Rabobank, Wereld Natuur Fonds en Milieudefensie, inzake klimaatverandering, palmolie en soja?

Meer informatie: www.knag.nl

Steden met slakkentempo

Knox, P. & H. Mayer. *Small Town Sustainability. Economic, Social, and Environmental Innovation*. Birkhäuser, 192 p., € 37.

Sinds 2001 kunnen gemeenten zich aansluiten bij het internationale *Cittaslow*-netwerk. *Cittaslow* – letterlijk 'langzame stad' oftewel 'stad met slakkentempo' – is een keurmerk voor gemeenten die natuur, cultuurhistorie, duurzaamheid en gastvrijheid hoog in het vaandel dragen. Zij proberen de slow-filosofie door te vertalen in hun beleid. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat fietspaden en bomen voorrang krijgen boven parkeerplaatsen en beton. Ook in eigen land hebben we een *Cittaslow*: Midden-Delfland (zie Geonieuws in *Geografie* november/december 2008).

Small Town Sustainability mag je gerust de bijbel van de *Cittaslow*-beweging noemen. Het boek zet zich in tien hoofdstukken af tegen het toenemend aantal *clone towns* en benadrukt het belang van lokale authenticiteit voor bewoners, bedrijven en bezoekers. Juist *small towns*, volgens de *Cittaslow*-criteria plaatsen met minder dan 50.000 inwoners, zouden nog veel meer kunnen voortbouwen op hun eigenheid, of het nu gaat om de openbare ruimte, de economie of het milieu. Het boek noemt tal van voorbeelden. Neem het Beierse plaatsje Hersbruck waar een programma is opgezet om boeren te koppelen aan kwaliteitsrestaurants. Of denk aan het Italiaanse stadje Orvieto: de huizen worden er verwarmd met lokaal opgewekte groene stroom. Veel van de *best practices* zijn ontleend aan gemeenten uit het *Cittaslow*-netwerk. Daarnaast wordt gerefereerd aan succesvolle initiatieven uit het Engelse *Beacon Towns Programme* en de Zweedse *Eko Kommun*-beweging.

De hoofdauteur van het boek is Paul Knox, een geograaf naar mijn hart. Hij schrijft vlot en verlevendigt zijn betoog met bijna 230 (!) foto's die hij voor het merendeel zelf maakte. Theoretische concepten, zoals *sustainability*, *sense of place* en de *social construction of place*, worden losjes behandeld en meteen met praktijkvoorbeelden geïllustreerd. Ik kan me voorstellen dat sommigen het boek wat oppervlakkig vinden, maar zelf houd ik wel van dit soort geografie. Tijdens het lezen krijg je steeds meer sympathie voor het idee van *small town sustainability*. Maar als je het boek uit hebt, realiseer je je dat het niet zal meevallen om lokale authenticiteit bij kleinere gemeenten handen en voeten te geven. Moet elke gemeente een *Cittaslow* worden? Zijn ketenwinkels en -restaurants altijd verkeerd? Laten we het erop houden dat Knox bestuurders volop inspiratie biedt hoe je creatief met de langzame stad kunt omgaan. Wie in slow geïnteresseerd is, kan met dit boek snel aan de slag.

Gert-Jan Hospers